

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 14 lutego 2019 r.

BADK.DPK.133.126.2018 MKo

P9-79/18	Data wpływu petycji 6 grudnia 2018 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 8 lutego 2019 r.

KONSTYTUCJA RP

TEMAT

**DODANIE DO ART. 180 UST. 6
– ZAPEWNIENIENIE CIĄGŁOŚCI KADENCJI:
PRZEZESA SN I NSA ORAZ SĘDZIÓW TK I CZŁONKÓW KRS**

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja indywidualna

Tomasz Jankowiak.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany art. 180 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. w celu zapewnienia ciągłości kadencji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, członków Krajowej Rady Sądownictwa i sędziów Trybunału Konstytucyjnego, gdy osiągną wiek uprawniający do przejścia w stan spoczynku.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Wnoszący petycję uważa, że jedną z podstawowych wad Konstytucji RP jest ewentualna sprzeczność między art. 180 ust. 4 a art. 183 ust. 3.

Pierwszy wymieniony przepis stanowi, że wiek, w którym sędziowie przechodzą w stan spoczynku określa ustawa. Drugi informuje m.in. o tym, że kadencja Pierwszego Prezes Sądu Najwyższego trwa 6 lat. Zdaniem autora petycji, przepisy pozwalają na skracanie kadencji sędziów zwykłą nowelizacją ustawy, co jest złamaniem podstawowych wartości moralnych. Autor petycji uważa, że przywołana niezgodność doprowadziła do powstania sytuacji, w której Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego piastuje stanowisko i jednocześnie znajduje się w stanie spoczynku, pomimo konstytucyjnego zapisu o jego powołaniu na 6 letnią kadencję.

Zdaniem autora petycji, kolejnym powodem przemawiającym za zmianą Konstytucji jest to, że ustawa zasadnicza została ustanowiona w 1997 r., kiedy Polska była państwem bez doświadczenia w demokracji oraz osłabionym przez komunizm. W uzasadnieniu petycji przywołano sondaże, z których wynika, że większość Polaków jest za zmianą ustawy zasadniczej. Ponadto przywołano wypowiedzi autorytetów w dziedzinie prawa, o tym, że nie można ustawą zmieniać wieku emerytalnego tych sędziów, którzy orzekają, ale można zmieniać ten wiek dla sędziów przyszłych.

Autor petycji, dla zapewnienia ciągłości kadencji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, członków Krajowej Rady Sądownictwa i sędziów Trybunału Konstytucyjnego, gdy osiągną wiek uprawniający do przejścia w stan spoczynku, proponuje zmianę art. 180 Konstytucji RP, poprzez dodanie nowego ustępu 6 o treści:

„Zmiana granicy wieku, wspomniana w ust. 4 nie może naruszać kadencji wspomnianych w art. 183 ust. 3, art. 185, art. 187 ust. 3, art. 194 ust. 1 Konstytucji”.

STAN PRAWNY:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) w art. 173 stanowi, że Sądy i Trybunały są władzą odrębną i niezależną od innych władz.

Ustalenie wieku przechodzenia sędziów w stan spoczynku zostało powierzone ustawodawcy, co odzwierciedla Konstytucja - art. 180 ust. 4 stanowi, że to ustawa określa granicę wieku, po osiągnięciu której sędziowie przechodzą w stan spoczynku.

Zgodnie z art. 183 ust. 3 Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego powołuje Prezydent Rzeczypospolitej na sześcioletnią kadencję, spośród kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego.

Podobnie, jak w przypadku Sądu Najwyższego Konstytucja wprowadza kadencyjność Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego. Kadencja wynosi sześć lat, a Prezesa NSA powołuje Prezydent spośród kandydatów, których zgłasza Zgromadzenie Ogólne Sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego (art. 185).

Kadencyjności członków Krajowej Rady Sądownictwa jest również uregulowana przez ustawę zasadniczą. Zgodnie z art. 187 ust. 3 kadencja wybranych członków Krajowej Rady Sądownictwa trwa cztery lata.

Trybunał Konstytucyjny składa się z 15 sędziów, wybieranych indywidualnie przez Sejm na dziewięć lat spośród osób wyróżniających się wiedzą prawniczą. Ponowny wybór do składu Trybunału jest niedopuszczalny (art. 194 ust. 1).

Ustawa z dnia 7 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. poz. 5 ze zm.) w art. 12 § 1 stanowi, że Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego jest powoływany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na sześcioletnią kadencję spośród 5 kandydatów wybranych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego i może zostać ponownie powołany tylko raz. Osoba powołana na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego może zajmować to stanowisko tylko do czasu przejścia w stan spoczynku, przeniesienia w stan spoczynku albo wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego tego Sądu.

Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego wybiera kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego spośród sędziów Sądu Najwyższego w stanie czynnym, nie później niż na 6 tygodni przed upływem kadencji Pierwszego Prezesa Sądu albo w terminie 14 dni od dnia przejścia w stan spoczynku, przeniesienia w stan spoczynku albo wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego Sądu Najwyższego albo zrzeczenia się stanowiska Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego (art. 12 § 2).

Zgodnie z art. 37 § 1 ustawy, sędzia Sądu Najwyższego przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 65 roku życia. Sędzia Sądu Najwyższego będący kobietą może przejść w stan spoczynku z dniem ukończenia 60 roku życia, składając oświadczenie Pierwszemu Prezesowi tego Sądu, który przekazuje je niezwłocznie Prezydentowi RP. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego składa oświadczenie bezpośrednio Prezydentowi RP (art. 37 § 5).

Datę przejścia sędziego Sądu Najwyższego w stan spoczynku albo przeniesienia sędziego Sądu Najwyższego w stan spoczynku stwierdza Prezydent RP (art. 39).

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 52 ze zm.) w art. 69 § 1 stanowi, że sędzia przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 65 roku życia, chyba że nie później niż na sześć miesięcy i nie wcześniej niż na dwanaście miesięcy przed ukończeniem tego wieku oświadczy Krajowej Radzie Sądownictwa wolę dalszego zajmowania stanowiska i przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego, wydane na zasadach określonych dla kandydata na stanowisko sędziowskie.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

3 kwietnia 2018 r. weszła w życie ustawa z dnia 7 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2018 r. poz. 5). Zgodnie z art. 37 ustawy wiek przejścia sędziów Sądu Najwyższego w stan spoczynku został obniżony do 65 lat wobec wszystkich sędziów tego sądu, także tych powołanych przed wejściem w życie tej ustawy.

Ustawa dawała możliwość przedłużenia czynnej służby sędziów Sądu Najwyższego, jednak uzależniała to od:

- złożenia oświadczenia woli o chęci dalszego zajmowania stanowiska,
- przedstawienia zaświadczenia stwierdzającego zdolność, ze względu na stan zdrowia, do wypełniania obowiązków sędziego.

Przedłużenie czynnej służby sędziego było ponadto uwarunkowane wyrażeniem zgody przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Komisja Europejska 2 października 2018 r. wniosła skargę o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego na podstawie art. 258 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Komisja twierdziła, że obniżając wiek przejścia w stan spoczynku sędziów Sądu Najwyższego i stosując go do sędziów powołanych przed 3 kwietnia 2018 r., a także przyznając Prezydentowi RP dyskrecyjne prawo do przedłużenia czynnej służby w tym Sądzie, Polska uchybiła zobowiązaniom, wynikającym z art. 19 ust. 1 akapit drugi Traktatu Unii Europejskiej w zw. z art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

Postanowieniem wiceprezesa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w dniu 19 października 2018 r. w sprawie pod sygn. akt C-619/18, Rzeczypospolita Polska została zobowiązana do:

1. Zawieszenia stosowania przepisów m.in. art. 37 § 1-4 i art. 111 § 1 i 1a ustawy o Sądzie Najwyższym oraz wszelkich środków podjętych w celu stosowania tych przepisów.

2. Podjęcia wszelkich niezbędnych środków w celu zapewnienia, aby sędziowie Sądu Najwyższego, których dotyczą sporne przepisy mogli pełnić funkcję na tym stanowisku, korzystając z tego samego statusu, takich samych praw i warunków zatrudnienia, jakie przysługiwały im do dnia 3 kwietnia 2018 r.

3. Powstrzymania się od wszelkich działań zmierzających do powołania sędziów na stanowiska sędziów Sądu Najwyższego, których dotyczą przepisy stanowiące podstawę uchybienia i będące przedmiotem postępowania głównego, a także od wszelkich działań w celu wyznaczenia nowego Prezesa Sądu Najwyższego, osoby, której jest powierzone kierowanie tym Sądem do czasu powołania nowego Pierwszego Prezesa tego Sądu.

Do Sejmu 21 listopada 2018 r. wpłynął poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym. Nowelizacja została zainicjowana ze względu na zastrzeżenia natury konstytucyjnej, które dotyczyły przepisów o przejściu w stan spoczynku sędziów Sądu Najwyższego i sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego, po osiągnięciu określonego wieku. Zastrzeżenia te były wyrażane przez różne środowiska krajowe, w tym niektóre organy władzy publicznej (Postanowienie Sądu Najwyższego z 2 sierpnia 2018 r., sygn. akt III UZP 4/18). Sejm uchwalił ustawę 21 listopada 2018 r., 17 grudnia 2018 r. podpisał ją Prezydent RP. Ustawę o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym 31 grudnia 2018 r. ogłoszono w Dzienniku Ustaw (Dz. U. poz. 2507).

Ustawą umożliwiono sędziom Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego, którzy osiągnęli ustawowy wiek przejścia w stan spoczynku, dalsze zajmowanie stanowiska. Nowelizacja była wykonaniem postanowienia zabezpieczającego Trybunału Sprawiedliwości UE o sygn. akt C-619/18. Ustawa wyeliminowała z systemu rozwiązania, które mogą powodować wątpliwości, co do ich zgodności z Konstytucją, zwłaszcza wpływ organów pozasądowych na decyzję o dalszym pełnieniu funkcji sędziego. Ustawa uchyliła art. 37 § 1a-4 oraz art. 111 § 1-1b ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r.

INFORMACJE DODATKOWE:

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego podnosi się, że ustalanie wieku przechodzenia w stan spoczynku zostało powierzone ustawodawcy, w zasadzie bez

jakichkolwiek wytycznych. Trybunał zaaprobował możliwość zmian w regulacjach dotyczących stanu spoczynku także wtedy, gdy dotyczą one osób już pełniących urząd na stanowisku sędziowskim. Ponadto Trybunał uznał, że wypracowana w dotychczasowym jego orzecznictwie teza dotycząca wynagrodzeń sędziowskich, a mianowicie, że sytuacja społeczno-gospodarcza państwa może wymuszać zmiany obowiązującego prawa dotyczące wszystkich obywateli, w tym także należących do grup zawodowych o szczególnej pozycji, jest aktualna także w przypadku świadczenia na wypadek zaprzestania aktywności zawodowej w związku z osiągnięciem określonego wieku (wyrok z 7 maja 2014 r. sygn. akt K 43/12).¹

Przeciwko zmianom w ustawie o Sądzie Najwyższym protestowało Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego. Sędziowie SN w uchwałach z dnia 28 czerwca 2018 r. stwierdzili, że sędzia Małgorzata Gersdorf pozostaje – zgodnie z bezpośrednio stosowanym art. 183 ust. 3 Konstytucji RP – do dnia 30 kwietnia 2020 r. Pierwszym Prezesem Sądu Najwyższego oraz, że regulacja zawarta w art. 111 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym jest niezgodna z art. 180 ust 1 Konstytucji RP, co stanowi oczywiste naruszenie przez władzę ustawodawczą jednej z podstawowych gwarancji niezależności sądownictwa. Sędziowie, którzy rozpoczęli służbę w Sądzie Najwyższym przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, powinni pełnić tę służbę do ukończenia 70. lat, bez spełnienia jakichkolwiek dodatkowych warunków.

OPRACOWAŁ

Maciej Kowalski

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz

¹ K. Szczucki, *Ustawa o Sądzie Najwyższym*, Komentarz do art. 37 ustawy o Sądzie Najwyższym, WKP 2018.